

Plan wynikowy. Wiedza o społeczeństwie. Klasa 8

AUTORZY: Piotr Krzesicki, Piotr Kur

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
DZIAŁ I. CZŁOWIEK, GRUPY SPOŁECZNE, RODZINA				
1.	Człowiekiem jestem...	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi wymienić czynniki, które kształtują człowieka jako jednostkę. Wie, czym się zajmuje przedmiot wiedza o społeczeństwie. Wie, czym są komunikaty werbalne i niewerbalne. Potrafi podać przykłady nauk humanistycznych. Rozumie zasady komunikowania się i je stosuje. Wymienia elementy osobowości człowieka. Zna znaczenie słowa asertywność. Wie, jak przygotować samodzielną prezentację i publicznie ją przedstawić. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi wymienić i opisać dziedziny humanistyki, które tworzą wiedzę o społeczeństwie. Opisuje elementy osobowości człowieka i określa, jak wpływają na różnorodność ludzi. Potrafi wskazać zachowania asertywne. Opisuje najważniejsze zasady skutecznego komunikowania się. Potrafi samodzielnie przygotować autoprezentację. 	<p>Cele kształcenia – wymagania ogólne</p> <p>II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> wykorzystuje informacje do tworzenia własnej wypowiedzi na temat wydarzeń z życia społecznego, w tym publicznego. <p>IV. Komunikowanie i współdziałanie. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> komunikuje się w sprawach życia społecznego, w tym publicznego, oraz dyskutuje i przedstawia własne argumenty w wybranych sprawach tego typu; rozpoznaje przypadki wymagające postaw asertywnych; współpracuje z innymi – dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich. <p>Treści nauczania – wymagania szczegółowe</p> <p>I. Społeczna natura człowieka. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> przedstawia zasady komunikowania się; wyjaśnia zasady skutecznej autoprezentacji – kształtowania swojego wizerunku; 5) podaje przykłady trudnych społecznie sytuacji, w których należy zachować się asertywnie; uzasadnia, że można zachować dystans wobec nieaprobowanych przez siebie zachowań innych ludzi lub przeciwstawić się im; przedstawia różne formy zachowań asertywnych.
2.	Człowiek jako istota społeczna	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia najważniejsze potrzeby człowieka. Wymienia kilka przykładów ról społecznych, które odgrywa. Potrafi wskazać przykłady potrzeb pierwotnych – biologicznych oraz wtórnych – psychicznych i społecznych. Wyjaśnia pojęcie socjalizacja. Wie, czym są: interakcja i więzi społeczne. 	<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje potrzeby ludzkie z uwzględnieniem ich podziału. Wyjaśnia, jaką funkcję pełni społeczeństwo w procesie socjalizacji. Charakteryzuje różne rodzaje więzi społecznych. Potrafi wskazać, jak poszczególne grupy wpływają na odgrywane przez nas role społeczne. Opisuje rolę więzi społecznych w budowaniu relacji społecznych. 	<p>Cele kształcenia – wymagania ogólne</p> <p>I. Wiedza i rozumienie. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> wyjaśnia podstawowe prawidłowości życia społecznego, w tym funkcjonowania grup społecznych oraz społeczności lokalnej i regionalnej oraz wspólnoty etnicznej i państwowej. <p>III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> rozpoznaje własne potrzeby i potrzeby innych. <p>Treści nauczania – wymagania szczegółowe</p> <p>I. Społeczna natura człowieka. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> uzasadnia, że człowiek jest istotą społeczną; wyjaśnia znaczenie potrzeb społecznych człowieka (kontaktu, przynależności, uznania).

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
		<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje człowieka jako istotę społeczną i podaje stosowne przykłady. Wymienia różne rodzaje więzi społecznych. Wie, jaką funkcję pełnią role społeczne. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje człowieka jako istotę społeczną, używając poznanych pojęć. 	
3.	Zbiorowości i grupy społeczne	<ul style="list-style-type: none"> Wie, czym są zbiorowości społeczne. Wie, czym są normy grupowe. Wie, czym są grupy społeczne. Dokonuje podziału grup społecznych na formalne i nieformalne, pierwotne i wtórne, duże i małe. Wskazuje przyczyny powstawania konfliktów. Zna sposoby rozwiązywania konfliktów. Wie, jakimi metodami można osiągnąć kompromis. 	<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje wybrane zbiorowości społeczne. Potrafi określić rolę zbiorowości w życiu społecznym. Charakteryzuje różne sposoby podejmowania decyzji w grupie oraz wskazuje ich dobre i złe strony. Wymienia najważniejsze rodzaje konfliktów. Charakteryzuje różne grupy społeczne, wskazując ich specyficzne cechy. Określa, jaką rolę odgrywają różne grupy społeczne. Wskazuje sposoby rozwiązania prostego konfliktu interpersonalnego na drodze kompromisu. 	<p>Cele kształcenia – wymagania ogólne</p> <p>III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń:</p> <p>8) rozpoznaje problemy najbliższego otoczenia i szuka ich rozwiązań.</p> <p>IV. Komunikowanie i współdziałanie. Uczeń:</p> <p>1) komunikuje się w sprawach życia społecznego, w tym publicznego, oraz dyskutuje i przedstawia własne argumenty w wybranych sprawach tego typu.</p> <p>Treści nauczania – wymagania szczegółowe</p> <p>I. Społeczna natura człowieka. Uczeń:</p> <p>3) wymienia cechy grup społecznych; charakteryzuje grupę koleżeńską i grupę nastawioną na realizację określonego zadania; uzasadnia, że efektywna współpraca przynosi różne korzyści; przedstawia różne formy współpracy w grupie;</p> <p>4) rozpoznaje sytuacje wymagające podjęcia decyzji indywidualnej i grupowej; wyjaśnia i stosuje podstawowe sposoby podejmowania wspólnych decyzji;</p> <p>5) podaje przykłady trudnych społecznie sytuacji, w których należy zachować się asertywnie; uzasadnia, że można zachować dystans wobec nieaprobowanych przez siebie zachowań innych ludzi lub przeciwstawić się im; przedstawia różne formy zachowań asertywnych;</p> <p>6) uzasadnia, że konflikt w grupie może wynikać z różnych przyczyn (sprzeczne interesy, inne cele); przedstawia sposoby rozwiązywania konfliktów oraz analizuje ich zalety i wady.</p>
4.	Rodzina jako najważniejsza grupa społeczna	<ul style="list-style-type: none"> Wie, jaką rolę w społeczeństwie odgrywa rodzina. Potrafi wymienić wartości ważne dla rodziny. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia i opisuje podstawowe funkcje pełnione przez rodzinę. Analizuje wartości ważne dla rodziny. 	<p>Cele kształcenia – wymagania ogólne</p> <p>III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń:</p> <p>4) przedstawia własne prawa i obowiązki.</p>

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
		<ul style="list-style-type: none"> Opisuje rodzinę jako grupę społeczną. Wie, czym są rodziny dwupokoleniowe i wielopokoleniowe; rozumie, na czym polega rola rodziców i osób starszych. Potrafi wymienić akty prawne, które opisują rodzinę. Zna prawa i obowiązki rodziców i dzieci. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje prawa i obowiązki rodziców i dzieci. Zna współczesne typy rodziny. Analizuje wpływ, jaki rodzina wywiera na dzieci. 	Treści nauczania – wymagania szczegółowe II. Rodzina. Uczeń: <ol style="list-style-type: none"> charakteryzuje rodzinę jako grupę społeczną; przedstawia rolę rodziców i osób starszych w rodzinie; analizuje wartości ważne dla jego rodziny; analizuje wpływ, jaki rodzina wywiera na dzieci; przedstawia prawa i obowiązki dzieci w rodzinie.
5.	Jak funkcjonują gospodarstwa domowe. Budżet domowy	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi poprawnie określić najważniejsze wydatki i dochody gospodarstwa domowego. Zna i rozumie zasady racjonalnego gospodarowania budżetem domowym. Rozumie pojęcie deficytu budżetowego i wie, jak uniknąć deficytu budżetowego. Umie wyjaśnić rolę i znaczenie gospodarstwa domowego w gospodarce państwa. Potrafi zaplanować i rozpiścić zrównoważony budżet. 	<ul style="list-style-type: none"> Przedstawia rolę rodziców i osób starszych w rodzinie oraz umie skorzystać z ich doświadczenia pomocnego podczas projektowania budżetu. Wyjaśnia, że współdziałanie w planowaniu budżetu jest przejawem postawy obywatelskiej i patriotycznej. Rozwijają postawę odpowiedzialności i przedsiębiorczości w codziennym życiu gospodarstwa domowego. 	Cele kształcenia – wymagania ogólne II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Uczeń: <ol style="list-style-type: none"> wykorzystuje informacje do tworzenia własnej wypowiedzi na temat wydarzeń z życia społecznego, w tym publicznego. III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń: <ol style="list-style-type: none"> przedstawia własne prawa i obowiązki. Treści nauczania – wymagania szczegółowe II. Rodzina. Uczeń: <ol style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak funkcjonuje gospodarstwo domowe; wymienia główne źródła jego dochodów (z działalności zarobkowej: pracy, działalności gospodarczej, umów cywilnoprawnych oraz ze świadczeń społecznych – w powiązaniu z rodzajami ubezpieczeń społecznych); wymienia kategorie wydatków gospodarstwa domowego; planuje jego budżet. IX. Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. Uczeń: <ol style="list-style-type: none"> podaje cnoty obywatelskie (odpowiedzialność, troska o dobro wspólne, aktywność, przedsiębiorczość, solidarność, roztropność, tolerancja, odwaga cywilna); wykazuje, odwołując się do działań wybitnych Polaków, znaczenie ich urzeczywistnienia dla pożytku publicznego.

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
DZIAŁ II. SPOŁECZNOŚĆ SZKOLNA, LOKALNA I REGIONALNA				
6.	Samorząd szkolny	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi scharakteryzować klasę szkolną, pozalekcyjne koło zainteresowań. Opisuje życie społeczności szkolnej. Zna strukturę polskiego systemu edukacyjnego. Wskazuje najważniejsze prawa, jakie ma samorząd szkolny. Wie, czym jest samorządność, podaje przykłady rodzajów samorządów. Podaje najważniejsze zasady wyboru samorządu szkolnego. 	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje co najmniej kilka ważnych funkcji, które pełni szkoła. Opisuje funkcje szkoły w systemie edukacji. Charakteryzuje strukturę polskiego systemu edukacyjnego. Podaje, jaką rolę w życiu społeczności szkolnej odgrywa samorząd. Charakteryzuje działania samorządu uczniowskiego. Uzasadnia znaczenie samorządności w państwie. Wyjaśnia, na przykładzie wyborów do organów samorządu szkolnego, stosowanie procedur demokratycznych w życiu szkoły oraz grup, w których uczestniczy. 	<p>Cele kształcenia – wymagania ogólne</p> <p>I. Wiedza i rozumienie. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> uzasadnia znaczenie procedur demokratycznych i stosuje je w życiu szkoły oraz grup, w których uczestniczy. <p>III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> argumentuje zasadność postaw obywatelskich – m.in. odpowiedzialności, troski o dobro wspólne i tolerancji. <p>IV. Komunikowanie i współdziałanie. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> wykazuje konieczność współdziałania w życiu społecznym i wyjaśnia istotę samorządności. <p>Treści nauczania – wymagania szczegółowe</p> <p>III. Szkoła i edukacja. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> przedstawia funkcje szkoły w systemie edukacji oraz strukturę polskiego systemu edukacyjnego; charakteryzuje klasę szkolną, pozalekcyjne koło zainteresowań, życie szkolnej społeczności; przedstawia działania samorządu uczniowskiego; wyjaśnia, jak przeprowadzane są wybory organów samorządu szkolnego.
7.	Prawa i obowiązki ucznia	<ul style="list-style-type: none"> Zna prawa i obowiązki ucznia. Rozpoznaje przypadki łamania praw ucznia w swoim otoczeniu. Zna prawa i obowiązki pracowników szkoły. Zna instytucje zajmujące się ochroną praw ucznia. Potrafi wskazać, z jakich aktów prawnych wynikają prawa ucznia. Wymienia akty prawa szkolnego, w których zapisane są jego prawa. 	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje i opisuje źródła praw ucznia. Dostrzega zależność między godnością ludzką a prawami ucznia, które mu przysługują. Potrafi opisać sytuacje szkolne, w których występują przykłady praw i obowiązków szkolnych. Potrafi określić w konkretnych przypadkach, jakie prawa ucznia są naruszane. Przedstawia sposoby dochodzenia praw, które zostały naruszone. Dostrzega zależność między godnością ludzką a prawami ucznia, które mu przysługują. 	<p>Cele kształcenia – wymagania ogólne</p> <p>III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> wyjaśnia związek między godnością a prawami, które mu przysługują; przedstawia własne prawa i obowiązki; rozpoznaje przypadki łamania praw w swoim otoczeniu. <p>Treści nauczania – wymagania szczegółowe</p> <p>III. Szkoła i edukacja. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> wymienia prawa i obowiązki ucznia; rozpoznaje przypadki naruszania praw uczniów oraz pracowników szkoły; przedstawia sposoby dochodzenia praw, które zostały naruszone.

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
8.	Planujemy dalszą edukację szkolną i karierę zawodową	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi dokonać oceny swoich umiejętności i zainteresowań zawodowych. Zna perspektywy rynku pracy i umie wskazać branże i zawody przyszłości oraz branże i zawody schyłkowe. Potrafi przygotować plan kariery edukacyjnej i zawodowej. Rozumie, czym jest rynek pracy i jakie stawia oczekiwania względem pracowników. Umie pracować w grupie podczas dokonywania analizy rynku pracy i planowania kariery zawodowej. 	<ul style="list-style-type: none"> Rozumie korzyści, jakie przynosi efektywna współpraca oraz zna w praktyce różne formy współpracy w grupie i zespole klasowym. Rozumie, czym jest wolontariat, i jak doświadczenie w nim zdobyte może pomóc w karierze zawodowej. Rozwijają postawę przedsiębiorczą i rozumie jej znaczenie przy wyborze kierunku dalszego kształcenia i wyborze drogi zawodowej. Zna różne typy osobowości i dostrzega, jaki wpływ na wybór zawodu ma określony typ osobowości człowieka. 	<p>Cele kształcenia – wymagania ogólne</p> <p>III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> planuje dalszą edukację, uwzględniając swe umiejętności i zainteresowania; przedstawia własne prawa i obowiązki; powiększa treść własnej tożsamości lokalnej, regionalnej, etnicznej i obywatelskiej. <p>Treści nauczania – wymagania szczegółowe</p> <p>I. Społeczna natura człowieka. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> wymienia cechy grup społecznych; charakteryzuje grupę koleżeńską i grupę nastawioną na realizację określonego zadania; uzasadnia, że efektywna współpraca przynosi różne korzyści; przedstawia różne formy współpracy w grupie; rozpoznaje sytuacje wymagające podjęcia decyzji indywidualnej i grupowej; wyjaśnia i stosuje podstawowe sposoby podejmowania wspólnych decyzji. <p>III. Szkoła i edukacja. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> charakteryzuje oczekiwane kompetencje wybranych kategorii społeczno-zawodowych i ich miejsce na rynku pracy; planuje dalszą edukację, uwzględniając własne zainteresowania, zdolności i umiejętności oraz rady innych osób i sytuację na rynku pracy. <p>IX. Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> przedstawia cele i przykłady działania organizacji społecznych skupiających młodych ludzi w Polsce; wyjaśnia ideę wolontariatu i przedstawia formy działalności wolontariuszy.
9.	Moje miejsce na ziemi	<ul style="list-style-type: none"> Wyjaśnia, czym są mała ojczyzna i region. Wymienia czynniki kształtujące odrębność regionalną. Wskazuje cechy charakterystyczne regionu, w którym mieszka. 	<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje czynniki kształtujące odrębność lokalną i regionalną. Opisuje swoją małą ojczyznę, uwzględniając więzi lokalne. Wymienia tradycje i obyczaje swojej społeczności regionalnej. 	<p>Cele kształcenia – wymagania ogólne</p> <p>I. Wiedza i rozumienie. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> wyjaśnia podstawowe prawidłowości życia społecznego, w tym funkcjonowania grup społecznych oraz społeczności lokalnej i regionalnej oraz wspólnoty etnicznej i państwowej. <p>Treści nauczania – wymagania szczegółowe</p> <p>VI. Społeczność lokalna. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> znajduje i przedstawia informacje na temat swojej gminy, wydarzeń i postaci z jej dziejów.

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
				VII. Społeczność regionalna. Uczeń: 1) znajduje i przedstawia podstawowe informacje o swoim regionie, wydarzenia i postaci z jego dziejów; lokalizuje własne województwo i powiaty wchodzące w jego skład oraz pozostałe województwa; 5) przedstawia tradycje i zwyczaje swojej społeczności regionalnej.
10.	Samorządy terytorialne: lokalne i regionalne	<ul style="list-style-type: none"> Znajduje podstawowe informacje na temat swojej gminy i swojego regionu. Wymienia organy samorządowe wybierane przez obywateli. Wymienia najważniejsze zadania organów samorządowych. Wymienia organy stanowiące i wykonawcze w gminie (mieście/dzielnicy); powiecie i województwie. Wskazuje, w jaki sposób władze centralne mogą wpływać na decyzje władz samorządowych. Wymienia najważniejsze zadania organów samorządowych. Wie jak tworzony jest budget gminy. Podaje jeden przykład wykorzystywania funduszy unijnych w środowisku lokalnym. 	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje, w których urzędach można załatwić wybrane sprawy. Przedstawia możliwości załatwienia spraw przez e-urząd. Potrafi wypełnić wniosek o wydanie dowodu osobistego. Opisuje kompetencje władz centralnych wobec samorządu. Wyjaśnia, czym jest zarząd komisaryczny. Przedstawia informacje na temat wydarzeń i postaci historycznych związanych z dziejami lokalnymi i regionalnymi. Przedstawia główne źródła dochodów i wydatków w budżecie gminy. Znajduje informacje o wykorzystaniu funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim regionie. 	Treści nauczania – wymagania szczegółowe VI. Społeczność lokalna. Uczeń: 1) wymienia zadania samorządu gminnego (...); 2) przedstawia, jak zorganizowany jest urząd gminy (miasta/dzielnicy); podaje, w jakim wydziale można załatwić wybrane sprawy; przedstawia możliwości załatwienia spraw poprzez e-urząd; posługuje się formularzami urzędowymi – wypełnia wniosek o wydanie tymczasowego dowodu osobistego; 3) wymienia organy stanowiące i wykonawcze w gminie (mieście/dzielnicy); przedstawia, jak są one wybierane i jak mogą zostać odwołane; podaje uprawnienia tych organów; 4) podaje, kto pełni funkcje wójta/burmistrza/prezydenta miasta i przewodniczącego rady gminy/miasta; znajduje w mediach lokalnych informacje na temat publicznych działań osób pełniących funkcje w organach samorządu terytorialnego. VII. Społeczność regionalna. Uczeń: 1) znajduje i przedstawia podstawowe informacje o swoim regionie, wydarzenia i postaci z jego dziejów; lokalizuje własne województwo i powiaty wchodzące w jego skład oraz pozostałe województwa; 2) wymienia zadania samorządu powiatowego i województwa; 3) podaje, w jakim wydziale starostwa powiatowego można załatwić wybrane sprawy; posługuje się formularzami urzędowymi – wypełnia wniosek o paszport (delegatura urzędu wojewódzkiego); 4) wymienia organy stanowiące i wykonawcze samorządu powiatowego i województwa; przedstawia, jak są one wybierane i jak mogą zostać odwołane; podaje zadania tych organów.
11.	Obywatele a władze samorządowe. Budżety obywatelskie	<ul style="list-style-type: none"> Wie czym jest kapitał społeczny. Wymienia problemy społeczności lokalnej. Próbuje formułować sądy dotyczące problemów społecznych. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia różne rodzaje kapitału społecznego i wskazuje na znaczenie tego zjawiska w procesach gospodarczych. 	Cele kształcenia – wymagania ogólne III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń: 8) rozpoznaje problemy najbliższego otoczenia i szuka ich rozwiązań.

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
		<ul style="list-style-type: none"> Wie, czym są młodzieżowe rady miast i gmin. Potrafi wyjaśnić, czym jest budżet obywatelski. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje różne formy wpływania przez obywateli na decyzje władz samorządowych. Wskazuje przyczyny problemów swojej społeczności lokalnej. Próbuje wskazać sposobnych ich rozwiązania. Przedstawia rolę i znaczenie rad młodzieżowych miast i gmin. Zna i opisuje procedury związane z wprowadzeniem budżetu obywatelskiego. 	<p>Treści nauczania – wymagania szczegółowe</p> <p>VI. Społeczność lokalna. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> (...) przedstawia główne źródła przychodów i kierunki wydatków w budżecie gminy; rozpoznaje problemy społeczne swojej społeczności lokalnej (np. wynikające z sytuacji demograficznej, gospodarczej, infrastrukturalnej); formułuje sądy dotyczące tych problemów. <p>IX. Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> przedstawia formy wpływania obywateli na decyzje władz samorządowych, przykłady realizacji lokalnych inicjatyw mieszkańców finansowanych z budżetów obywatelskich oraz przedsięwzięć podejmowanych przez młodzieżowe rady gminy/miasta.
DZIAŁ III. WSPÓLNOTY NARODOWE, ETNICZNE I OBYWATELSKIE				
12.	Narodowość a obywatelstwo	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi określić czas, kiedy ukształtowały się współczesne narody. Wie, czym różni się narodowość od obywatelstwa. Podaje, w jaki sposób można nabyć obywatelstwo na prawie ziemi i prawie krwi. Potrafi wskazać, który ze sposobów nabywania obywatelstwa obowiązuje w Polsce. Zna obowiązki obywatelskie zapisane w <i>Konstytucji RP</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia czynniki narodotwórcze. Przedstawia genezę współczesnych narodów. Potrafi opisać więzi obywatelskie i tożsamość narodową. Wymienia inne sposoby nabywania obywatelstwa w Polsce. Potrafi opisać, czym jest postawa obywatelska, odnosząc się do obowiązków zapisanych w polskiej konstytucji. 	<p>Treści nauczania – wymagania szczegółowe</p> <p>VIII. Wspólnoty narodowe/etniczne i ojczyzna. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co oznacza być Polakiem lub członkiem innej wspólnoty narodowej/ etnicznej oraz co łączy człowieka z ojczyzną – Polską; przedstawia te więzi na własnym przykładzie; wyjaśnia, czym obywatelstwo różni się od narodowości; przedstawia warunki nabycia obywatelstwa polskiego z mocy prawa i wymienia inne formy uznania za obywatela polskiego oraz nadania obywatelstwa polskiego; wymienia konstytucyjne obowiązki obywatela.
13.	Inni u nas – o mniejszościach narodowych i etnicznych	<ul style="list-style-type: none"> Odróżnia mniejszości narodowe od mniejszości etnicznych. Wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące obecnie w Polsce. Przedstawia prawa przysługujące mniejszościom. Wskazuje różnice pomiędzy migracją a uchodźstwem. Wyjaśnia, co to jest Polonia. 	<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje mniejszości narodowe i etniczne mieszkające w Polsce. Określa miejsca zamieszkania mniejszości w Polsce. Wyjaśnia, dlaczego mniejszościom przysługują odrębne prawa. Wymienia grupę posługującą się językiem regionalnym. 	<p>Treści nauczania – wymagania szczegółowe</p> <p>VIII. Wspólnoty narodowe/etniczne i ojczyzna. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> wymienia mieszkające w Polsce mniejszości narodowe i etniczne, grupę posługującą się językiem regionalnym oraz grupy migrantów (w tym uchodźców) i lokalizuje miejsca ich zwartego zamieszkiwania; przedstawia – za Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej – prawa przysługujące etnicznym grupom mniejszościowym.

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
			<ul style="list-style-type: none"> • Przedstawia zjawiska migracji i uchodźstwa we współczesnym świecie. • Wskazuje przyczyny migracji i uchodźstwa. • Opisuje, w jaki sposób Polacy żyjący za granicą podtrzymują swoją więź z ojczyzną. 	
14.	Różne oblicza patriotyzmu	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, co znaczy pojęcie <i>ojczyzna</i>. • Wymienia i opisuje polskie symbole narodowe. • Podaje przekłady zachowań patriotycznych. • Wymienia postawy sprzeczne z patriotyzmem. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wyjaśnia, odwołując się do różnych przykładów, czym jest patriotyzm. • Opisuje genezę polskich symboli narodowych. • Wymienia czynniki, które łączą ludzi z ojczyzną. • Wskazuje różnice między patriotyzmem a nacjonalizmem, szowinizmem, ksenofobią. 	Treści nauczania – wymagania szczegółowe VIII. Wspólnoty narodowe/etniczne i ojczyzna. Uczeń: <ol style="list-style-type: none"> 3) analizuje symbole Rzeczypospolitej Polskiej; wyjaśnia, czym powinna przejawiać się postawa patriotyczna młodego i dorosłego człowieka; 5) uzasadnia, że można pogodzić różne tożsamości społeczno-kulturowe (regionalną, narodową/ etniczną, państwową/ obywatelską, europejską); rozpoznaje przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu, oraz uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się tym zjawiskom.
15.	Umiejętności i cnoty obywatelskie	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia cnoty obywatelskie. • Opisuje cechy dobrego obywatela. • Odwołując się do przykładów współczesnych i historycznych, opisuje wzory postaw obywatelskich. 	<ul style="list-style-type: none"> • Określa znaczenie cnót i umiejętności obywatelskich w życiu społecznym. • Wymienia umiejętności społeczne. • Wymienia różne wzorce działań obywatelskich. • Opisuje różne formy aktywności społecznej. 	Cele kształcenia – wymagania ogólne III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń: <ol style="list-style-type: none"> 7) argumentuje zasadność postaw obywatelskich – m.in. odpowiedzialności, troski o dobro wspólne i tolerancji. Treści nauczania – wymagania szczegółowe IX. Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. Uczeń: <ol style="list-style-type: none"> 1) podaje cnoty obywatelskie (odpowiedzialność, troska o dobro wspólne, aktywność, przedsiębiorczość, solidarność, roztropność, tolerancja, odwaga cywilna); wykazuje, odwołując się do działań wybitnych Polaków, znaczenie ich urzeczywistnienia dla pożytku publicznego.
16.	Działania organizacji pozarządowych	<ul style="list-style-type: none"> • Opisuje, czym jest społeczeństwo obywatelskie. • Wskazuje działania, które podejmuje społeczeństwo obywatelskie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia najważniejsze cechy społeczeństwa obywatelskiego. • Opisuje aktywność społeczną Polaków. 	Cele kształcenia – wymagania ogólne I. Wiedza i rozumienie. Uczeń: <ol style="list-style-type: none"> 3) wyjaśnia znaczenie aktywności obywatelskiej. IV. Komunikowanie i współdziałanie. Uczeń: <ol style="list-style-type: none"> 3) współpracuje z innymi – dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich.

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
		<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje, jak można aktywnie uczestniczyć w życiu publicznym i obywatelskim. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje, jak powstawała idea społeczeństwa obywatelskiego. Wskazuje potrzeby społeczne, które realizuje społeczeństwo obywatelskie. 	<p>Treści nauczania – wymagania szczegółowe</p> <p>IX. Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. Uczeń:</p> <p>2) przedstawia cele i formy działań organizacji pozarządowych aktywnych w społeczności lokalnej i regionie; wykazuje, że działalność tego typu prowadzi do realizacji różnorodnych potrzeb.</p>
17.	Aktywność obywatelska młodych	<ul style="list-style-type: none"> Wyjaśnia, na czym polega wolontariat. Podaje przykłady organizacji i akcji społecznych skupiających młodych ludzi. Wymienia ich najważniejsze cele. Wskazuje różne możliwości działań społecznych, które mogą podejmować osoby młode. Wie czym są organizacje pożytku publicznego. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje różnorodne formy działalności młodych osób. Charakteryzuje różne formy wolontariatu. Wyjaśnia, jak można realizować konstytucyjną zasadę pomocniczości. Dokonuje oceny działań społecznych adresowanych do młodych osób. 	<p>Cele kształcenia – wymagania ogólne</p> <p>IV. Komunikowanie i współdziałanie. Uczeń:</p> <p>3) współpracuje z innymi – dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich.</p> <p>Treści nauczania – wymagania szczegółowe</p> <p>IX. Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. Uczeń:</p> <p>3) przedstawia cele i przykłady działania organizacji społecznych skupiających młodych ludzi w Polsce; wyjaśnia ideę wolontariatu i przedstawia formy działalności wolontariuszy.</p>
18.	Zachowania etyczne w działaniach obywatelskich	<ul style="list-style-type: none"> Wie, czym jest etyka. Wymienia przykłady łamania zasad etycznych w życiu publicznym. Wymienia cechy etyki zawodowej. Potrafi wyjaśnić pojęcia: <i>mobbing</i>, <i>lobbying</i>, <i>nepotyzm</i>, <i>korupcja</i>. Wskazuje negatywne skutki nieprzestrzegania zasad etycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> Uzasadnia konieczność stosowania zasad etyki w różnych dziedzinach społecznych. Charakteryzuje wybrane cechy etyki zawodowej. Opisuje negatywne zjawiska które wywołane są niestosowaniem zasad etycznych. Opisuje naruszanie zasad etycznych i wskazuje przyczyny takich zachowań. 	<p>Treści nauczania – wymagania szczegółowe</p> <p>IX. Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. Uczeń:</p> <p>5) uzasadnia potrzebę przestrzegania zasad etycznych w życiu publicznym; rozpoznaje przejawy ich łamania i podaje skutki takich działań.</p>

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
DZIAŁ IV. USTRÓJ DEMOKRATYCZNY RZECZYSPOLITEJ POLSKIEJ				
19.	Państwo i jego funkcje	<ul style="list-style-type: none"> Wie, czym jest państwo. Zna najważniejsze cechy państwa. Wymienia podstawowe funkcje państwa. Wskazuje wewnętrzne i zewnętrzne funkcje państwa. Potrafi podać przykłady, jak państwo realizuje swoje zadania. 	<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje elementy tworzące państwa. Opisuje najważniejsze cechy państwa. Charakteryzuje funkcje państwa. Opisuje zadania, które powinno realizować państwo. 	Treści nauczania – wymagania szczegółowe XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: <ol style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe cechy i funkcje państwa; wyjaśnia, czym zajmuje się władza państwowa.
20.	Fundamentalne zasady demokracji	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi określić, gdzie i kiedy narodziła się idea demokracji. Wie, czym jest demokracja bezpośrednia i demokracja pośrednia (przedstawicielska). Wymienia najważniejsze zasady demokracji. Wyjaśnia zasadę trójpodziału władzy. Wie, czym jest referendum. Potrafi podać przykłady spraw, które mogą być poddawane pod referendum. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje, czym jest demokracja pośrednia i bezpośrednia, podaje przykłady stosowania tych zasad. Opisuje zasady demokratyczne. Potrafi uzasadnić konieczność ochrony praw mniejszości w demokracji. Podaje zasady organizacji referendum. Wymienia ważne referenda krajowe i lokalne. 	Treści nauczania – wymagania szczegółowe XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: <ol style="list-style-type: none"> wyjaśnia zasadę suwerenności narodu; przedstawia sprawy, które mogą być poddane pod referendum; wymienia referenda ogólnokrajowe, których wyniki były wiążące, oraz referenda lokalne we własnej społeczności, które były ważne; wyjaśnia zasadę przedstawicielstwa (demokracji pośredniej) (...); 6) wyjaśnia zasadę państwa prawa, w tym zasady niezależności sądów i niezawisłości sędziów (...); 8) wyjaśnia zasadę trójpodziału władzy (...).
21.	Konstytucja jako najważniejszy akt prawny	<ul style="list-style-type: none"> Wie, czym jest konstytucjonalizm. Wie, czym jest preambuła. Wymienia najważniejsze szczególne cechy konstytucji. Wymienia najważniejsze zasady ustrojowe zapisane w polskiej konstytucji. Wie, czym jest i dlaczego został powołany Trybunał Konstytucyjny. 	<ul style="list-style-type: none"> Przedstawia historię konstytucjonalizmu. Charakteryzuje szczególne cechy konstytucji. Analizuje teść preambuły <i>Konstytucji RP</i> i wskazuje najważniejsze wartości, do których się odwołuje. Potrafi wskazać dział konstytucji, w którym opisane są poszczególne kwestie. Podaje przykłady spraw, którymi może zająć się Trybunał Konstytucyjny. Opisuje działanie Trybunału Konstytucyjnego. 	Treści nauczania – wymagania szczegółowe XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: <ol style="list-style-type: none"> wyjaśnia zasadę konstytucjonalizmu; podaje szczególne cechy konstytucji; znajduje w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przepisy dotyczące wskazanej kwestii; podaje kompetencje Trybunału Konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej.

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
22.	Partie polityczne	<ul style="list-style-type: none"> • Wie czym jest zasada pluralizmu politycznego. • Potrafi wskazać różnice pomiędzy partią polityczną a inną organizacją społeczną. • Potrafi opisać system monopartyjny, dwupartyjny i wielopartyjny. • Potrafi podzielić partie zasiadające w sejmie, wskazując partie prawicowe centrowe i lewicowe. • Wyjaśnia pojęcie koalicji rządowej. • Wyjaśnia pojęcie <i>opozycja</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia funkcje partii politycznych. • Potrafi wskazać różnice pomiędzy różnymi systemami partyjnymi. • Wymienia najważniejszy cele partii prawicowych, centrowych i lewicowych. • Ocenia różne systemy polityczne. • Wyjaśnia, dlaczego istnieje konkurencja pomiędzy partiami politycznymi. 	Treści nauczania – wymagania szczegółowe XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 4) wyjaśnia zasadę pluralizmu politycznego; wymienia partie polityczne, których przedstawiciele zasiadają w Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej oraz w organach stanowiących samorządu terytorialnego; przedstawia cele działania partii politycznych oraz wykazuje, że konkurują one w życiu publicznym; znajduje informacje na temat działań wybranej partii (jej struktur regionalnych lub centralnych).
23.	Jak działa demokracja przedstawicielska: sejm i senat	<ul style="list-style-type: none"> • Wyjaśnia pojęcie demokracji przedstawicielskiej. • Wymienia cechy demokratycznych wyborów. • Wie, czym jest czynne i bierne prawo wyborcze. • Wymienia najważniejsze instytucje sejmu i senatu. • Potrafi wymienić kilka kompetencji sejmu i senatu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wyjaśnia, dlaczego wybory są elementem demokracji pośredniej, czyli przedstawicielskiej. • Opisuje cechy demokratycznych wyborów. • Potrafi podać przykłady sytuacji, gdy prawa wyborcze mogą być ograniczone. • Opisuje wskazaną funkcję parlamentu. • Opisuje, jak działa polski parlament. 	Treści nauczania – wymagania szczegółowe XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 3) (...) przedstawia zasady wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasady działania i najważniejsze kompetencje izb parlamentu.
24.	Władza wykonawcza: prezydent i Rada Ministrów	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, czym jest republikańska forma rządów. • Potrafi wskazać, kto sprawuje w Polsce władzę wykonawczą. • Wie, jak są przeprowadzane w Polsce wybory prezydenckie. • Odszukuje i opracowuje informację o prezydentach wybranych w wyborach bezpośrednich. • Wymienia prezydentów RP wybranych w wyborach bezpośrednich. • Podaje przykłady kompetencji prezydenta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Odwołując do zasady dobra wspólnego, wyjaśnia, czym jest republikańska forma rządów. • Wie, kto może kandydować na urząd Prezydenta RP. • Wie, na czym polega dualizm władzy wykonawczej w RP. • Podaje przykłady najważniejszych uprawnień prezydenta. • Potrafi, korzystając z różnych źródeł, opisać działania obecnie urzędującego prezydenta. • Wyjaśnia, jak wyłaniany jest rząd. 	Cele kształcenia – wymagania ogólne I. Wiedza i rozumienie. Uczeń: 4) przedstawia zasady ustroju Rzeczypospolitej Polskiej i podstawowe organy władz publicznych. Treści nauczania – wymagania szczegółowe XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 5) wyjaśnia zasadę republikańskiej formy rządu; przedstawia sposób wyboru i podstawowe kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej; znajduje informacje o życiorysie politycznym osób pełniących ten urząd, które wybrano w wyborach powszechnych, oraz o działaniach urzędującego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
		<ul style="list-style-type: none"> Potrafi określić, kto wchodzi w skład rządu. Podaje imiona i nazwiska urzędującego prezesa i wiceprezesów Rady Ministrów. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi wyjaśnić pojęcia: <i>rząd większościowy</i> i <i>rząd mniejszościowy</i>. Przedstawia kompetencje Rady Ministrów. Potrafi wskazać decyzje rządu, które miały wpływ na indywidualne życie swoje lub swojej rodziny. 	8) (...) objaśnia konieczność poparcia większości sejmowej dla Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej (bądź jej działań); przedstawia podstawowe kompetencje Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej; podaje imiona i nazwiska urzędujących prezesa i wiceprezesów Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej; wykazuje, że decyzje podejmowane w wybranym ministerstwie mają wpływ na życie jego rodziny.
25.	Władza sądowa	<ul style="list-style-type: none"> Wyjaśnia zasadę państwa prawa. Przedstawia podział władzy sądowej na sądy powszechne, wojskowe, administracyjne i trybunały. Wyjaśnia zasady: niezależności, niezawisłości oraz dwuinstancyjności. Zan strukturę sądownictwa powszechnego. Wie w jakich sprawach orzeka sąd rejonowy. 	<ul style="list-style-type: none"> Wie, czym zajmują się sądy powszechne, wojskowe administracyjne i trybunały. Podaje przykłady naruszania zasad państwa prawa. Wyjaśnia najważniejsze zasady określające działalność władzy sądowej. Opisuje, jak działają organy wymiaru sprawiedliwości. 	Treści nauczania – wymagania szczegółowe XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 6) (...) wyjaśnia podział na sądy powszechne i administracyjne oraz zasadę dwuinstancyjności postępowania sądowego; przedstawia, w jakich sprawach orzeka sąd rejonowy.
DZIAŁ V. ŚWIAT, EUROPA				
26.	Organizacje międzynarodowe	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia kilka kierunków polskiej polityki zagranicznej. Wymienia cele i przejawy działania Organizacji Narodów Zjednoczonych. Wskazuje cele i różne formy działalności Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego. Wymienia państwa należące do NATO. Przedstawia działalność Polski w ONZ, Unii Europejskiej i NATO. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje najważniejsze kierunki polityki zagranicznej: suwerenność współpraca w organizacjach międzynarodowych, polityka regionalna, polityka wschodnia. Określa okoliczności powstania ONZ i NATO. Opisuje najważniejsze organy ONZ i NATO. Wymienia i opisuje organizacje wyspecjalizowane działające w ramach ONZ. Wymienia przykłady misji wojskowych ONZ i NATO. 	Treści nauczania – wymagania szczegółowe XII. Sprawy międzynarodowe. Uczeń: 1) wymienia cele i przejawy działania Organizacji Narodów Zjednoczonych i Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego; 4) przedstawia działalność Polski w Organizacji Narodów Zjednoczonych (...) i Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego.

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczni:	Wymagania ponadpodstawowe Uczni:	Podstawa programowa
27.	Cele i zasady działania Unii Europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> • Wskazuje przyczyny powstania Unii Europejskiej. • Znajduje informacje o zyciorysie politycznym Ojców Europy. • Wymienia ogólne cele UE. • Potrafi wymienić państwa członkowskie UE. • Wymienia najważniejsze instytucje UE. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia Ojców Europy i wskazuje, z jakich krajów pochodzili. • Wskazuje pięć najważniejszych wydarzeń związanych z powstaniem UE, uzasadnia swój wybór. • Na podstawie szczegółowych celów wskazuje główne kierunki rozwoju UE do 2020 roku. • Zna skład i zadania najważniejszych instytucji UE. 	Treści nauczania – wymagania szczegółowe XII. Sprawy międzynarodowe. Uczni: <ol style="list-style-type: none"> 2) wymienia cele działania Unii Europejskiej; znajduje informacje o zyciorysie politycznym Ojców Europy oraz obywateli polskich pełniących ważne funkcje w instytucjach unijnych.
28.	We wspólnej Europie	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia osoby z Polski, które pełnią ważne funkcje w instytucjach unijnych. • Potrafi wymienić korzyści z polskiego członkostwa w UE. • Wymienia podstawowe prawa obywateli Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opisuje, jakie funkcje pełnią Polacy w instytucjach europejskich. • Potrafi podać liczbę polskich eurodeputowanych. • Opisuje korzyści z członkostwa w UE dla gospodarki oraz społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem ludzi młodych. • Podaje przykłady programów finansowanych z UE. • Opisuje, jak prawa obywatela UE wpływają na życie obywateli państw członkowskich. 	Treści nauczania – wymagania szczegółowe XII. Sprawy międzynarodowe. Uczni: <ol style="list-style-type: none"> 3) przedstawia podstawowe korzyści związane z obecnością Polski w Unii Europejskiej dla pracowników i osób podróżujących; znajduje informacje o wykorzystaniu funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim regionie; 4) (...) przedstawia działalność Polski w Unii Europejskiej.
29.	Problemy współczesnego świata	<ul style="list-style-type: none"> • Wyjaśnia, czym jest zjawisko globalizacji. • Wymienia problemy ekonomiczne i demograficzne świata. • Wyjaśnia pojęcia: <i>fundamentalizm religijny</i> i <i>terroryzm</i>. • Wymienia problemy związane ze środowiskiem naturalnym i chorobami. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opisuje globalizację w różnych aspektach. • Charakteryzuje problemy ekonomiczne i demograficzne współczesnego świata. • Znajduje i opracowuje informacje o konfliktach tocących się na świecie. • Opisuje zjawisko terroryzmu. • Charakteryzuje problemy związane ze środowiskiem naturalnym i chorobami. • Przetawia propozycje działań w kierunku rozwiązania problemów współczesnego świata. 	Treści nauczania – wymagania szczegółowe XII. Sprawy międzynarodowe. Uczni: <ol style="list-style-type: none"> 5) formułuje sądy w sprawach wybranych problemów społecznych współczesnego świata; rozważa propozycje działań w kierunku poprawy warunków życia innych ludzi na świecie.

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
DZIAŁ VI. PRAWA CZŁOWIEKA, NIELETNI WOBEC PRAWA				
30.	Jak kształtowały się prawa człowieka	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje, z czego wynikają prawa człowieka. Wskazuje źródła ludzkiej godności. Uzasadnia, dlaczego prawa człowieka są niezbywalne. Wymienia najważniejsze cechy praw człowieka. Omawia cechy praw człowieka. Wymienia najważniejsze dokumenty, które tworzą międzynarodowy system ochrony praw człowieka. Wie, kiedy powstała <i>Powszechna Deklaracja Praw Człowieka</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> Wie, czym jest prawo naturalne i określa jego wpływ na rozwój idei praw człowieka. Charakteryzuje pojęcie godności, rozróżniając godność osobową człowieka od godności osobistej. Na podstawie preambuły <i>Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka</i> analizuje jej najważniejsze treści. Przedstawia najważniejsze wydarzenia związane z rozwojem idei praw człowieka. Wymienia najważniejsze zadania międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka. 	<p>Cele kształcenia – wymagania ogólne</p> <p>I. Wiedza i rozumienie. Uczeń:</p> <p>5) ma podstawową wiedzę na temat praw człowieka, środków masowego przekazu oraz wybranych spraw międzynarodowych.</p> <p>Treści nauczania – wymagania szczegółowe</p> <p>IV. Prawa człowieka. Uczeń:</p> <p>1) uzasadnia, że godność człowieka jest podstawą różnych systemów moralnych; wyjaśnia, że jest ona źródłem powszechnych, przyrodzonych, nienaruszalnych i niezbywalnych wolności i praw człowieka; analizuje sformułowania preambuły Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.</p>
31.	Prawa człowieka zapisane w Konstytucji RP	<ul style="list-style-type: none"> Wie, jak pojęcia: <i>wolności i prawa</i> charakteryzowane są w <i>Konstytucji RP</i>. Wymienia ogólne zasady dotyczące praw i wolności zapisanych w polskiej konstytucji. Wymienia różne formy uczestniczenia obywateli w życiu publicznym. Wymienia prawa i wolności osobiste, które są ważne dla młodych osób. 	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje na różnice pomiędzy prawami a wolnościami. Potrafi wskazać granice wolności i zakres praw gwarantowany przez państwo. Potrafi wymienić i scharakteryzować wybrane prawa osobiste i polityczne zapisane w <i>Konstytucji RP</i>. Wie, czym jest ludowa inicjatywa ustawodawcza. 	<p>Treści nauczania – wymagania szczegółowe</p> <p>IV. Prawa człowieka. Uczeń:</p> <p>2) wykazuje różnice między prawami a wolnościami człowieka; wymienia prawa i wolności osobiste zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;</p> <p>5) wymienia prawa i wolności polityczne zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej; wykazuje, że dzięki nim człowiek może mieć wpływ na życie publiczne.</p>
32.	Ochrona praw człowieka	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia różne systemy ochrony praw człowieka. Wymienia najważniejsze elementy systemu praw człowieka w Polsce. Wie, jaką rolę w ochronie praw człowieka pełni Rzecznik Praw Obywatelskich. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia instytucje, które zajmują się ochroną praw człowieka w systemie uniwersalnym, regionalnym i krajowym. Opisuje najważniejsze funkcje Rzecznika Praw Obywatelskich. Potrafi przedstawić sposób złożenia wniosku do RPO. 	<p>Treści nauczania – wymagania szczegółowe</p> <p>IV. Prawa człowieka. Uczeń:</p> <p>3) wymienia prawa dzieci i analizuje przepisy Konwencji o prawach dziecka;</p> <p>4) podaje przykłady działań Rzecznika Praw Dziecka; przedstawia cele działalności Funduszu Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci;</p> <p>6) wykazuje, że prawa człowieka muszą być chronione; wyjaśnia rolę Rzecznika Praw Obywatelskich i podaje przykłady jego działań;</p>

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczni:	Wymagania ponadpodstawowe Uczni:	Podstawa programowa
		<ul style="list-style-type: none"> Wymienia organizacje pozarządowe działające na rzecz ochrony praw człowieka. Wymienia działania UNICEF na rzecz praw dzieci. Opisuje działania Rzecznika Praw Dziecka. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje działania organizacji pozarządowych na rzecz ochrony praw człowieka. Opisuje wybrane prawa zapisane w <i>Konwencji o prawach dziecka</i>. Podaje przykłady naruszania praw dziecka. Wskazuje sytuacje, które uprawniają do podejmowania interwencji przez Rzecznika Praw Dziecka. 	7) przedstawia przykłady działań organizacji pozarządowych na rzecz ochrony praw człowieka; uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się zjawiskom braku tolerancji wobec różnych mniejszości.
33.	Uprawnienia policji i służb porządkowych	<ul style="list-style-type: none"> Zna najważniejsze zadania policji i służb porządkowych. Wie, na czym polega przymus bezpośredni. Podaje przykłady środków przymusu bezpośredniego. Wymienia podstawowe rodzaje przemocy. Wskazuje sytuacje, gdy służby porządkowe mogą użyć przymusu bezpośredniego. 	<ul style="list-style-type: none"> Podaje przykłady sytuacji, w których policja może korzystać ze swoich uprawnień. Potrafi określić, jak należy się zachować w sytuacjach, gdy mamy do czynienia z przemocą. 	Treści nauczania – wymagania szczegółowe V. Nietelni wobec prawa. Uczni: 1) rozpoznaje zachowania związane z przemocą fizyczną i psychiczną, w tym werbalną, wobec siebie i innych; wymienia osoby i instytucje, które należy powiadomić w takich sytuacjach; 4) przedstawia uprawnienia policjantów i funkcjonariuszy innych służb porządkowych oraz swoje prawa w kontakcie z tymi służbami.
34.	Młodzi ludzie w kontakcie z prawem	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje, czym jest przemoc rówieśnicza. Wskazuje, które rodzaje przemocy rówieśniczej są zaliczane do przestępstw, a które – do wykroczeń. Potrafi wymienić różne typy przestępstw. Wie, jaki sąd rozpatruje sprawy nieletnich. Wymienia prawa, które przysługują nieletniemu, który został zatrzymany przez policję. 	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje różnice pomiędzy wykroczeniem, występkiem a zbrodnią. Opisuje, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za czyny karalne w zależności od wieku. Wymienia środki, które może zastosować sąd wobec nieletniego. Wskazuje sytuacje, w których zatrzymanego nieletniego należy natychmiast zwolnić. 	Cele kształcenia – wymagania ogólne III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczni: 6) rozpoznaje przypadki łamania praw w swoim otoczeniu. Treści nauczania – wymagania szczegółowe V. Nietelni wobec prawa. Uczni: 1) rozpoznaje zachowania związane z przemocą fizyczną i psychiczną, w tym werbalną, wobec siebie i innych; wymienia osoby i instytucje, które należy powiadomić w takich sytuacjach; 3) wyjaśnia, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za popełnienie wykroczeń i przestępstw.

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
DZIAŁ VII. W ŚWIECIE MEDIÓW I INFORMACJI				
35.	Media we współczesnym świecie	<ul style="list-style-type: none"> Wie, czym są środki masowego przekazu. Wymienia różne rodzaje mediów, dzieląc je na: pisane, audiowizualne i interaktywne. Wymienia funkcje mediów. Wyjaśnia pojęcie czwartej władzy. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje różne rodzaje mediów. Opisuje różne funkcje mediów. Opisuje, jaką rolę odgrywają media we współczesnym społeczeństwie. Wyjaśnia, dlaczego media są nazywane czwartą władzą. Wyjaśnia pojęcie <i>public relations</i>. 	Treści nauczania – wymagania szczegółowe X. Środki masowego przekazu. Uczeń: <ol style="list-style-type: none"> przedstawia funkcje i rodzaje środków masowego przekazu; wyjaśnia znaczenie środków masowego przekazu dla wolności słowa.
36.	Jak korzystać ze środków masowego przekazu	<ul style="list-style-type: none"> Wyjaśnia pojęcia: <i>społeczeństwo informacyjne</i> i <i>globalna wioska</i>. Wymienia i opisuje umiejętności, które umożliwią swobodne poruszanie się wśród natłoku informacji. Odnajduje w mediach informacje na wskazany temat, analizuje je. Wie dlaczego dziennikarstwo jest zawodem zaufania publicznego. Wymienia zachowania etyczne w mediach elektronicznych. Odróżnia fakty od komentarzy. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje wpływ mediów na zjawisko globalizacji. Uzasadnia, czy społeczeństwo polskie jest społeczeństwem wiedzy. Wymienia i opisuje zjawiska utrudniające przepływ informacji w sieci. Wymienia i opisuje zasady etyki dziennikarskiej. Wyjaśnia, dlaczego nie należy mieszać faktów z komentarzami i opiniami. 	Treści nauczania – wymagania szczegółowe X. Środki masowego przekazu. Uczeń: <ol style="list-style-type: none"> znajduje w mediach wiadomości na wskazany temat; odróżnia informacje o faktach od komentarzy i opinii; wyjaśnia, na czym powinna polegać rzetelność dziennikarzy.
37.	Informacja i przekaz na wagę złota	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia najważniejsze funkcje reklamy. Wie, czym jest reklama społeczna. Wymienia różne techniki manipulacji stosowane w reklamach. Wie, na czym polega znaczenie badania opinii publicznej. Odszukuje w internecie komunikaty z badań opinii publicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> Przedstawia krótko dzieje reklamy. Wymienia i analizuje różne reklamy społeczne. Krytycznie analizuje wybrany przekaz reklamowy. Odczytuje i interpretuje wyniki sondaży opinii publicznej. 	Treści nauczania – wymagania szczegółowe X. Środki masowego przekazu. Uczeń: <ol style="list-style-type: none"> przedstawia funkcje reklamy i krytycznie analizuje wybrany przekaz reklamowy; wskazuje cele kampanii społecznych; analizuje materiały z wybranej kampanii tego rodzaju; wykazuje znaczenie opinii publicznej; znajduje w internecie komunikaty z badań opinii publicznej oraz odczytuje i interpretuje proste wyniki takich badań.

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
38.	Cyberprzestrzeń – korzyści i zagrożenia	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, czym jest cyberprzestrzeń. • Wymienia zasady bezpieczeństwa w sieci. • Wymienia zagrożenia i korzyści wynikające z korzystania z cyberprzestrzeni. • Wymienia najważniejsze rodzaje szkodliwych programów, które stanowią zagrożenie dla uczestników cyberprzestrzeni. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia najważniejsze funkcje cyberprzestrzeni. • Potrafi uzasadnić, że cyberprzestrzeń to miejsce służące swobodnemu przekazywaniu idei i informacji. • Zna zasady, jakie należy stosować, aby chronić się przed szkodliwym oprogramowaniem. 	<p>Treści nauczania – wymagania szczegółowe</p> <p>V. Nieletni wobec prawa. Uczeń:</p> <p>2) przedstawia korzyści i zagrożenia wynikające z korzystania z zasobów internetu; rozpoznaje przemoc w cyberprzestrzeni i wyjaśnia, jak należy na nią reagować.</p>